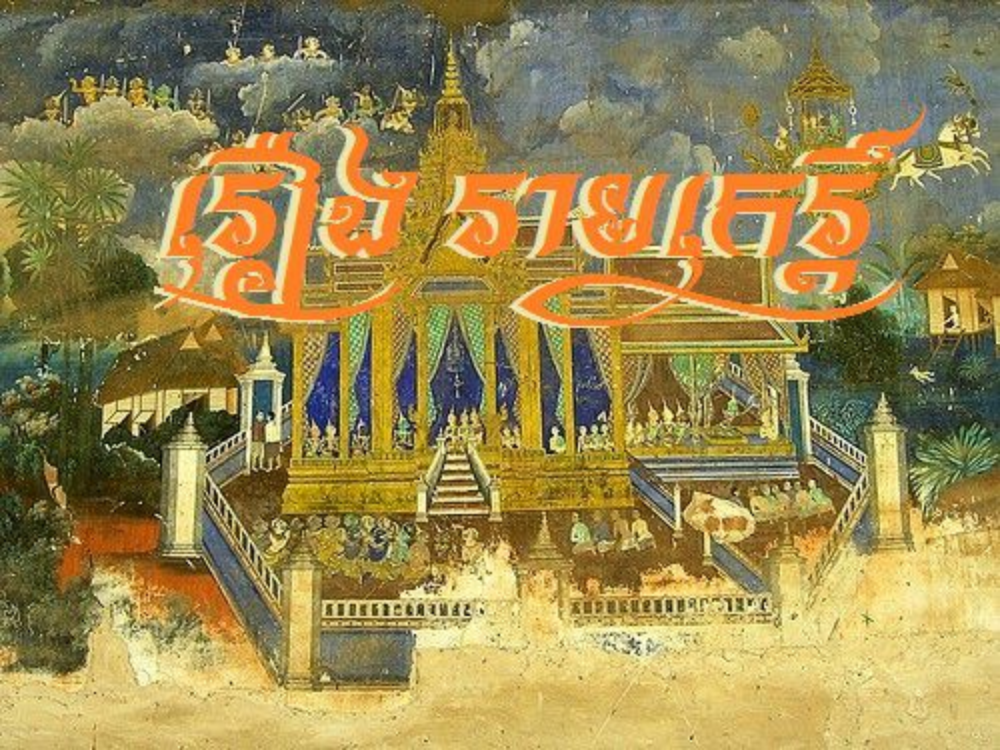

ရွှေဘို ရာဇမင်း

រឿងរាមកេរ្តិ៍

- ❖ ប្រភព: ឯកសារដែលយកមកសិក្សាគឺរៀបរៀងឡើងដោយអ្នកអង្គ
ម្ចាស់ វង្សនាយាវង្ស ដែលត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយដោយវិទ្យាស្ថាន
ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៃក្រសួងធម្មការ បោះពុម្ពលើកទី១នៅព.
ស២៤៨០ (គ.ស ១៩៣៧)។ រឿងនេះមានចំនួន៨០ខ្សែ តែចំនួន
ដែលរកឃើញមានតែ១៦ខ្សែទេ គឺខ្សែទី១ ដល់ខ្សែទី១០ និងខ្សែទី
៧៥ ដល់ខ្សែទី៨០។ ឯ៦៤ខ្សែទៀតរកមិនឃើញឡើយ។
- ❖ ប្រភេទ: នាដ្យកថា ប្រកបទៅដោយរឿ:លក្ខណៈ
- ❖ ចលនា: ព្រាហ្មណ៍និយម
- ❖ ឥទ្ធិពល: ទទួលឥទ្ធិពលពីព្រាហ្មណ៍សាសនា និងពុទ្ធសាសនា
- ❖ កាលកំណត់តែង: មានទស្សនៈ៣បានលើកឡើងខុសៗគ្នា (លោក
ញ៉ុក ថែម៖ ខ្សែទី១ ដល់ខ្សែទី១០ តាក់តែងក្នុងស.វទី១៧.១៨ ក្នុង
រជ្ជកាលព្រះបាទជ័យជេដ្ឋាទី៤ ដល់ព្រះអង្គអេង។ ខ្សែទី៧៥ ដល់
ខ្សែទី៨០ តាក់តែងនៅស.វ ១៨.១៩ ក្នុងរជ្ជកាលព្រះអង្គអេង ដល់
ព្រះអង្គខ្នង។) (អ្នកស្រីពៅ សាវរសៈ ខ្សែទី១ ដល់ខ្សែទី១០ សរ

សេរក្នុងរវាងស.វទី១៦ និង១៧។ ខ្សែទី៧៥ ដល់ខ្សែទី៨០ សរសេរ
ក្នុងរវាងស.វទី១៧ និង១៨។) (មតិមួយទៀតថា រឿងរាមកេរ្តិ៍
ប្រហែលជាតាក់តែងឡើងក្នុងអំឡុងស.វទី១១ និង១២ ដោយផ្អែក
លើចម្លាក់រឿងរាមកេរ្តិ៍នៅតាមប្រាសាទនានា។)

❖ **អ្នកនិពន្ធ:** ពុំអាចរកឃើញឈ្មោះអ្នកនិពន្ធ តែគេសន្និដ្ឋានថាមាន
អ្នកនិពន្ធធំនាក់ដែលជាអ្នកប្រាជ្ញខ្មែរដែលចេះភាសាសំស្ក្រឹតយ៉ាង
ច្បាស់លាស់ និងមានទំនោរទៅរកពុទ្ធសាសនា។ (ពីខ្សែទី១ ដល់ទី
១០ មានអ្នកនិពន្ធម្នាក់, ពីខ្សែទី៧៥ ដល់ទី៨០ មានអ្នកនិពន្ធម្នាក់
ទៀត។)

សង្ខេបរឿង

នៅនគរឃុយុធ្យា ព្រះបាទទសរថជាមហាក្សត្រមានមហេសីបីអង្គគឺ
នាងកោសកល្យាណ (ម្តាយរបស់ព្រះរាម) នាងសមុទ្រ (ម្តាយរបស់ព្រះល
ក្ស្ន៍ និងព្រះសុត្រុត) នាងកែកេសី (ម្តាយរបស់ព្រះភិរុត)។

ឥសីពិស្វាមិត្របានរៀបចំហោមពិធីជាកិត្តិយសដល់ព្រះរាម និង
ព្រះលក្ស្ន៍ដែលបានរៀនចប់គម្ពីរវេទ។ មានយក្សមួយឈ្មោះកាកនាសូរ
បានមកបំផ្លាញពិធី។ ឥសីពិស្វាមិត្របានជបធ្នូសរឡព្រះរាមយកទៅ

ប្រហារយក្សនោះទៅ។

នៅនគរមិថិលា ព្រះបាទជនកបានធ្វើពិធីច្រកព្រះនង្គ័លនៅទៀប
ស្ទឹងយមុនា។ ពេលនោះទ្រង់រើសបាននាងសីតាដែលបណ្តែតពោងពាយ
ទុកជាបុត្រី។ លុះនាងសីតាចម្រើនវ័យឡើង ព្រះមុនីបានជបផ្ទូសរហើយ
ព្រះចៅមិថិលាបានប្រកាសអធិដ្ឋានថា បើនរណាលើកផ្ទូសនេះរួចនឹង
អភិសេកនាងឲ្យ។ ព្រះឥន្ទ្រ ព្រះព្រហ្ម ព្រះអាទិត្យ ព្រះចន្ទ្រាល។ បានមក
សាកល្បងលើក តែពុំមាននរណាលើករួចឡើយ។ ឥសីពិស្វាមិត្របាននាំ
ព្រះរាម និងព្រះលក្ស្មណ៍ទៅដល់សុំអនុញ្ញាតព្រះចៅមិថិលាឲ្យលើកផ្ទូស
រ។ ព្រះរាមបានលើកដោយងាយ។ ព្រះចៅមិថិលាបញ្ជូនរាជទូតទៅយាង
ព្រះបាទទសរថ បិតាព្រះរាមមកចូលរួមក្នុងពិធីអភិសេកព្រះរាម និងនាង
សីតា។ រួចហើយព្រះបាទទសរថ ព្រះរាម ព្រះលក្ស្មណ៍ នាងសីតាត្រឡប់
មកក្រុងឆ្មាយុធ្យាវិញ។ នៅកណ្តាលផ្លូវរាមបរមសូរគ្រួសិល្ប៍ (កូនមហាឫសី
យាតិក) បានសំឡូតគំរាមកំហែងព្រះបាទទសរថថា លួចឈ្មោះខ្លួនដាក់
ឲ្យព្រះរាម ប៉ុន្តែត្រូវព្រះរាមផ្លាញ់បាក់បបខ្លបខ្លាច។

ព្រះបាទទសរថមានបំណងឲ្យព្រះរាមសោយរាជ្យស្នង។ នាងកែកេ
សីមហេសីចុងទូលជំទាស់ដោយសំអាងថាពេលនាងជួយព្រះបាទទសរថ

ច្បាំងឈ្នះព្រះអាទិត្យ ព្រះអង្គសន្យាថានឹងលើករាជ្យឲ្យព្រះភិរុត។ ព្រះបាទ
ទសរថមានបំណងចង់បែងចែកនគរជាពីរ នាងកែកេសីពុំព្រម សុំបំបរបង់
ព្រះរាម ព្រះលក្ស្មណ៍ឲ្យទៅបួសជាតាបសចំនួន១៤ឆ្នាំក្នុងព្រៃ។ លុះផុត
កំណត់ទើបអាចមកសោយរាជ្យវិញ។

ព្រះរាម ព្រះលក្ស្មណ៍ នាងសីតាចាកចេញពីនគរ។ តាមផ្លូវជួបនឹង
មហាប្រសិ និងកូនស្តេចថ្មើរព្រៃដែលបានរំលោភអំពីរាជសម្បត្តិ និងជួយ
រំលែកទុក្ខព្រួយព្រះអង្គ។

ដំណើរព្រះរាមចេញចាកព្វយុធារហូតដល់ភ្នំចិត្រកូដ។ ព្រះរាម
ព្រះលក្ស្មណ៍ នាងសីតាយាងកាត់ព្រៃព្រឹក្សាស្វិតស្រពោនជ្រុះស្លឹក
ស្រាប់តែកើតហេតុអស្ចារ្យបណ្តាលឲ្យទីស្ថានប្រែទៅគួរជាទីរីករាយ។ ព្រះ
អង្គបានជួបនឹងឥសីពាទ្វាឲ្យ ដែលទទួលរាក់ទាក់យ៉ាងកក់ក្តៅហើយ
ចង្អុលបង្ហាញផ្លូវទៅកាន់ភ្នំចិត្រកូដ។

នៅជើងភ្នំនោះបរិយាកាសក៏ប្រែប្រួលដែរ ដូចជាសត្វសាហាវប្រែជា
សត្វ កូនខ្លាវត់ទៅបោមប្រើស កូនប្រើសវត់ទៅបោមខ្លាវិញ។ ក្រោយមក
ព្រះរាមបួសជាតាបសនៅភ្នំចិត្រកូដ។

នៅនគរព្វយុធា ព្រះបាទទសរថទ្រង់សោយទិវង្គត។ នាងកែកេសី

បានសរសេរសំបុត្រទៅឲ្យ ព្រះភិរុតមកគ្រងរាជសម្បត្តិ ដោយបញ្ជាក់ថា
ឲ្យមកជាអធិបតីក្នុងពិធីរាជាភិសេកព្រះរាម។ ព្រះភិរុត និងព្រះសុត្រុតលី
សួរដំណឹងនេះត្រេកអរខ្លាំងណាស់ ហើយក៏យាងមកកាន់នគរភ្លាម។ លុះ
មកដល់នគរបានដឹងថាចាញ់កលម្កាយហើយព្រះបិតាខ្លួនទ្រង់សុគតទៅ
ហើយ ព្រះភិរុតខឹងនឹងព្រះមាតាយ៉ាងខ្លាំង ប៉ុន្តែបាននាងកោសកល្យាណ
ជួយនិយាយលួងលោមព្រះភិរុតក៏ដាច់ចិត្តធ្វើដំណើរ ទៅតាមព្រះរាម
ឲ្យមកសោយរាជ្យវិញ។ ព្រះរាមមិនទទួលពាក្យអង្វរករនេះទេ ព្រោះទ្រង់
គោរពពាក្យសច្ចៈ ហើយក៏ប្រគល់សុពណ៌បាទតំណាងរាជសម្បត្តិឲ្យទៅ
ព្រះភិរុត។ នៅពេលព្រះភិរុតធ្វើដំណើរមកវិញ ក្សត្រទាំងបីអង្គក៏ចាកចេញ
ពីភ្នំចិត្រកូដដែរ ដោយធ្វើដំណើរទៅកាន់ព្រៃភ្នំទណ្ឌកាណ្យ ហើយបានជួប
នឹងយក្សមួយឈ្មោះពិរាធិ។

ពិរាធិបានចូលឆក់នាងសីតា។ ព្រះលក្សណ៍ធានាខ្លួនចេញយក
នាងសីតាវិញ ប៉ុន្តែចាញ់យក្ស ព្រះរាមក៏ថ្លែងសរសម្លាប់យក្សក្នុងពេល
នោះទៅ។ អន់ចិត្តនឹងឫទ្ធានុភាពរបស់ខ្លួន ព្រះលក្សណ៍ក៏សុំលាព្រះរាម
ទៅតាំងសីលដើម្បីរំលឹកមន្តអាគមឡើងវិញ។ ខណៈនោះប្អូនស្រីក្រុង
រាពណ៍ ឈ្មោះនាងសូរបនខាត់កាឡាខ្លួនជាស្រីទេពអប្សរមកចែចង់ព្រះ

រាម ប៉ុន្តែព្រះរាមប្រកែកដោយសុំឲ្យនាងទៅល្ងង់លោមព្រះលក្សណ៍ជាប្អូន
ចុះ។ ព្រះលក្សណ៍ដាច់សីលខ្មាស់នឹងនាងសូរបនខាមកុកគួនក៏ចាប់ផ្តល
ការសក់កាត់ដៃស្រែកបណ្តេញចេញទៅ។ នាងសូរបនខាឈឺចាប់យ៉ាង
ខ្លាំង ក៏ប្រែរូបជាយក្ខិណ្ឌបានស្រែកកងរំពងព្រៃ ជាហេតុធ្វើឲ្យលីដល់ក្រុង
ខរជាបង។ ក្រុងខរក៏បញ្ជូនមេទ័ពមួយឈ្មោះខុនទសណ៍មកនាំនាងសូរ
នខាចូលនគរ ហើយខ្លួនលើកទ័ពមកសងសឹកព្រះរាម។ ក្រុងខរបានបញ្ជា
ឲ្យខុនទសណ៍ចូលច្បាំងមុនគេ បន្ទាប់មកត្រីមុខ ហើយក្រោយបំផុតក្រុង
ខរខ្លួនឯង។ ប៉ុន្តែយក្សទាំងអស់ត្រូវស្លាប់ដោយសរព្រះរាម។ លុះឃើញ
បងស្លាប់អស់ហើយ នាងសូរបនខាក៏យកដំណឹងនេះទៅប្រាប់ក្រុងរាពណ៍
ជាបងសោយរាជ្យនៅនគរលង្កា។ នាងថែមទាំងអូតសរសើរពីសម្រស់ល្អ
ឯករបស់នាងសីតា ហើយបានជំរុញឲ្យបងប្រុសរបស់ខ្លួនទៅយកនាង
សីតាមកធ្វើជាមហេសី។

ក្រុងរាពណ៍បានពិភាក្សាជាមួយប្អូនៗរួចក៏បញ្ជាទាំងបង្ខំឲ្យសេនា
ម្នាក់ឈ្មោះមហារីក កាឡាខ្លួនជាប្រើសមាសទៅបញ្ឆោតព្រះរាម។ នាង
សីតាឃើញប្រើសមាសក៏បង្ខំព្រះរាមបាញ់ប្រើសមាសនោះ ដើម្បីយក
ស្បែកធ្វើជាកម្រាលនៅពេលវិលទៅសោយរាជ្យ។ ប្រើសមាសមុននឹង

ស្លាប់បានស្រែកជាសំឡេងព្រះរាមឲ្យព្រះលក្ស្មណ៍ទៅជួយ។ ព្រះលក្ស្មណ៍
ដឹងថាជាល្បិចកលយក្សដែរ ប៉ុន្តែដោយការបង្ខំរបស់នាងសីតា ក៏សុខចិត្ត
ធ្វើដំណើរទៅតាមព្រះរាម។ ពេលនោះក្រុងរាពណ៍កាឡាខ្លួនធ្វើជាឥសីដើរ
តម្រង់មករកនាងសីតា។

ពេលឃើញឥសីនាងសីតាក៏ចេញមកធ្វើនមស្ការ។ ឥសីក៏ប្រើរូបជា
ក្រុងរាពណ៍ឆក់នាងសីតា។ នៅតាមផ្លូវ ក្រុងរាពណ៍បានជួបនឹងជតាយុ។
ការប្រយុទ្ធគ្នាកើតឡើង ប៉ុន្តែអ្នកទាំងពីរមានកម្លាំងស្មើគ្នា ក្រុងរាពណ៍
បានលួចដោះយកព្រះទម្រង់នាងសីតាចោលត្រូវជតាយុបាក់ស្លាប់ធ្លាក់
ដល់ដី។ បន្ទាប់មកនាងសីតាបានផ្តាំធ្វើនឹងសត្វកុក ឲ្យយកដំណឹងនេះ
ទៅទូលព្រះរាមផង។ ក្រុងរាពណ៍បានយកនាងសីតាទៅទុកក្នុងសួន អ
សោក។

ចំណែកព្រះរាម ព្រះលក្ស្មណ៍ ក្រោយពេលដែលបាញ់ប្រើសមាស
រួចក៏ធ្វើដំណើរមករកនាងសីតាវិញ។ លុះរកមិនឃើញក៏យំសោកបោកខ្លួន
ហើយធ្វើដំណើរទៅជួបជតាយុ ដែលបានប្រាប់ដំណើររឿងក្រុងរាពណ៍
ឆក់យកនាងសីតា។ ព្រះរាមបានជួបសត្វកុកទៀត កុកបានប្រាប់ដំណឹង
នាងសីតាដល់ព្រះរាមដែរ ប៉ុន្តែត្រូវព្រះលក្ស្មណ៍ពិះដៀលកុក កុកក៏

តិះដៀលវិញ។ ព្រះរាមខ្លាចពាក្យដំនៀលរបស់កុកនេះលេចលឺវែងឆ្ងាយ
ទៅទៀតក៏លើកផ្លូវរបម្រុងសម្លាប់កុក តែកុកសុំទោសហើយធានាជួយ
ច្បាំងព្រះអង្គយកនាងសីតាមកវិញ។ នៅតាមផ្លូវព្រះរាមជួបនឹងយក្សកុម្ម័
ណ ដែលមានបំណងចង់សម្លាប់ព្រះអង្គ តែត្រូវព្រះរាមថ្លែងសរសម្លាប់
ចោលទៅ។

នៅក្នុងព្រៃហេមពាន្តមានស្តេចក្របីមួយឈ្មោះ មហិង្សរាជ បាន
សម្លាប់ក្របីឈ្មោលទាំងអស់ហើយប្រមូលក្របីញីធ្វើជាប្រពន្ធ។ សូម្បីតែ
កូនខ្លួនដែលកើតមកឈ្មោលក៏វាសម្លាប់ចោលដែរ។ មានមេក្របីមួយ
ឈ្មោះសុន្តតិវីបានកើតកូនឈ្មោលមួយឈ្មោះទូភី ហើយមានបំណងចង់
រក្សាកូនក៏ភៀសខ្លួនទៅសម្ងំក្នុងព្រៃ។ នាងសុន្តតិវីបានទូន្មានកូនឲ្យខំ
ហាត់រៀនឲ្យបានខ្លាំងក្លាមុនទៅជួបឪពុក។ ការប្រឹងប្រែងរបស់ទូភីបាន
សម្រេចដោយមានកម្លាំងរហូតដល់វឺធដើមឈើធំៗរលំខ្ទេចខ្ទីអស់
ហើយក៏ទៅអង្វរឪពុកឲ្យទទួលស្គាល់ខ្លួនជាកូន។ ប៉ុន្តែមហិង្សរាជមិន
យល់ព្រម ហើយការប្រយុទ្ធរវាងឪពុកនឹងកូនក៏ចាប់ផ្តើម។ ទីបំផុតទូភី
សម្លាប់ឪពុកខ្លួន ហើយបន្តសកម្មភាពរបស់ឪពុកតទៅទៀត។

តាំងពីពេលនោះមកទូភីតែងដើររករឿងគេឯងដូចជារករឿងឥសី

បញ្ចូលិង នាងទេពជីការក្សត្រៃហេមពាន្ត។ ទីបំផុតទៅរករឿងពាលី ជា
ស្តេចស្វាសោយរាជ្យនៅខាស់ខិនបុរី។ ការប្រយុទ្ធរវាងទូកី និងពាលី
ប្រព្រឹត្តទៅរយៈពេល៧យប់ ៧ថ្ងៃនៅកណ្តាលវាលមិនចាញ់មិនឈ្នះ។
ពាលីក៏នាំទូកីទៅប្រយុទ្ធក្នុងគុហាមួយហើយបញ្ជាឲ្យសុគ្រីព ជាប្អូនយកថ្ម
សន្លប់មាត់រូងបើកាលណាឃើញឈាមក្រហមដែលជាឈាមរបស់ខ្លួនហូរ
ចេញមក។ ពាលីសម្លាប់ទូកីបាន តែទេវតាបានបាចផ្កាអបអរច្រើនពេក
ឈាមខ្មៅរបស់ទូកីប្រើជាក្រហមដូចឈាមពាលី។ សុគ្រីពឃើញឈាម
ក្រហម នឹកស្មានថាជាឈាមរបស់បងខ្លួន ក៏យកថ្មសន្លប់មាត់រូងនោះ
ទៅ។ ពាលីកាត់ក្បាលទូកីចោលទម្លាយថ្មសន្លប់មាត់រូងនោះ ហើយធ្វើ
ដំណើរមកកាន់នគរវិញទាំងកំហឹងឆាប់ឆេះ។ ទោះបីសុគ្រីពពន្យល់ការពិត
យ៉ាងណា ក៏ពាលីនៅតែមិនជឿដែរហើយបានទះក្បាលសុគ្រីពនៅមុខម
ន្ត្រីទាំងឡាយ។ សុគ្រីពឈឺចិត្តពេកក៏ហោះគេចខ្លួនចេញ ពាលីដេញតាម
រហូតមកដល់ភ្នំមតង្គបពិត។ ពាលីមិនអាចចូលភ្នំនេះតាមសុគ្រីពបាន
ឡើយ ព្រោះបានធ្វើឲ្យឈាមរបស់ទូកីហូរកាត់អាស្រមឥសីមតង្គ ជាហេតុ
នាំឲ្យឥសីខឹងដាក់បណ្តាសារឲ្យគេស្លាប់ បើសិនជាគេហ៊ានចូលភ្នំនេះ។
សុគ្រីពឈឺចិត្តគិតតែយំទាល់តែទឹកភ្នែកក្លាយជាជ្រោះ អាចម៍ភ្នែកគេជាភ្នំ

គ្របខ្លួនជិតៗ ពេលនោះមានតែក្មួយម្នាក់ឈ្មោះ ហនុមាន ទេដែលនៅ
ជួយរក្សា។

ពេលធ្វើដំណើររកនាងសីតា ព្រះរាម ព្រះលក្ស្មណ៍បានទៅសម្រាក
នៅក្រោមដើមស្វាយមួយ។ ព្រះរាមផ្ទុំនៅក្រោមដើមស្វាយមួយ។ ព្រះរាម
ផ្ទុំកើយភ្លៅព្រះលក្ស្មណ៍។ ពេលនោះព្រះអាទិត្យនៅហ្នឹងថ្កល់ដោយសារ
បារមីព្រះរាម។ សុត្រីតឃើញហេតុចម្លែក ក៏ប្រើហនុមានឲ្យតាមរកអ្នកមាន
បុណ្យ។ ហនុមានឡើងលើដើមស្វាយឃើញរូបកងចក្រនៅលើបាតដៃព្រះ
រាម ក៏សម្គាល់ថាជាអ្នកមានបុណ្យ។ ហនុមានបេះស្លឹកស្វាយទម្លាក់ចុះ
មកស្តុតីព្រះរាម (សរសើរ ឬលើកទឹកចិត្ត)។ ព្រះលក្ស្មណ៍ខ្លាចភ្ញាក់ព្រះរាម
ក៏ទាញផ្លូវបស់ព្រះរាមបម្រុងបាញ់ នាំឲ្យព្រះរាមភ្ញាក់។ ហនុមានចុះមក
ថ្វាយបង្គំសុំធ្វើជាសេនា ព្រះរាមព្រោះព្រះរាមអាចមើលឃើញកុណ្ឌលខ្លួន
ឃើញ។ ហនុមានបានស្នើឲ្យព្រះរាមជួយដោះស្រាយរឿងពាលី និងសុត្រី
ត។ ក្រោយមកព្រះរាម និងសុត្រីតបានចងស្ពានមេត្រីនឹងគ្នាដោយសន្យា
ថានឹងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក។ សុត្រីតបានស្នើឲ្យព្រះរាមល្បងប្រទានុភាព
មើលមុននឹងចេញច្បាំងជាមួយពាលី។ ព្រះរាមបានបាញ់សរអគ្គិវាស
រំលាយសតទូក៏ជាផេះ រួចថ្លែងសរភិរុណវាសរំលត់ភ្លើងហើយថ្លែងសរពាយុ

វាសប្រមូលធាតុសេសសល់ទៅចោលក្នុងមហាសាគរ។ បន្ទាប់មកទៀត
ព្រះរាមបានយកសរព្រហ្មសកំទេចដើមសត្វបាសដែលដុះនៅលើខ្នងនាគ
តាំងពីកំណើតផែនដី។ សុត្រីពញ្ញាបញ្ញវខ្លាចសុំព្រះរាមយាងទៅខាងខិន
បុរីដើម្បីប្រហារពាលី។ ព្រះរាមបាញ់ពាលីលើកទី១មិនបានសម្រេចព្រោះ
ច្រឡំគ្នា។ ព្រះរាមបញ្ជាឲ្យព្រះលក្សណ៍យកកម្រងផ្កាឲ្យសុត្រីពពាក់
ហើយព្រះរាមបាញ់ពាលីបាន ប៉ុន្តែមុននឹងស្លាប់ ពាលីបានពិះដៀលព្រះ
រាមជាច្រើន។ ព្រះរាមឲ្យពាលីសុំជីវិត តែពាលីក្លាហានពុំព្រមចុះញ៉ម ទើប
សរនៅតែស្ទុះទម្លុះរាងកាយស្លាប់ទៅ។ នាងទេពីតារាជាមហេសីពាលី
បានចេញមកយំសោកលើសពពាលីលុះត្រាតែក្តៅក្រហាយដល់ព្រះឥន្ទ្រ
ក៏ឲ្យព្រលឹងរបស់ពាលីមកចាប់កំណើតនៅស្ថានសួគ៌។

លុះបានសម្រេចបំណងហើយ សុត្រីពត្រូវព្រះរាមលើកឲ្យសោយ
រាជ្យនៅខាងខិនបុរី។ ដោយសុត្រីពមិនបានកេណ្ឌទ័ពថ្វាយព្រះរាមទាន់
ពេលវេលា ព្រះរាមគំរាមកំហែងរំលាយខាងខិនបុរីចោល។ សុត្រីពភ័យ
ស្លុត ហើយកេណ្ឌទ័ពស្វាថ្វាយព្រះរាម។

ព្រះរាមបញ្ជាឲ្យហានុមានទៅស៊ើបការណ៍នៅក្រុងលង្កា។ ក្រោយពី
ពេលលានាងសីតាមក ហានុមានបានដើរបំផ្លាញក្រុងលង្កាដោយបាន

សម្លាប់យក្សជាច្រើននាក់ដូចជា សហស្សកុមារ និងអតិកាយ មេទ័ពយក្ស រួចនាំយកដំណឹងនេះទៅថ្វាយព្រះរាម។ ព្រះរាមត្រេកអរយ៉ាងខ្លាំង ហើយ ឲ្យរង្វាន់ហានុមាន។ ពេលដែលបានដំណឹងពីហានុមានហើយ ព្រះរាមក៏ បានចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយនឹងមហាជម្ពូដើម្បីសុំទ័ពជំនួយ។ មហាជម្ពូបាន ឲ្យខុននិល និងខុននលចូលរួមជាមួយ។ បានទ័ពច្រើនហើយព្រះរាមក៏ឲ្យ ទ័ពស្វាសាងសង់ស្ពានកាត់សមុទ្រទៅកោះលង្កា។

ព្រះរាមបានលើកទ័ពទៅដល់ក្រុងលង្កា ក្នុងរាពណ៍ក៏ទូងស្គរ ប្រមូលទ័ពហើយបញ្ជាឲ្យពិភេកទាយពីវាសនានគរលង្កា។ ពិភេកបាន គន់គូរហើយក៏ស្នើឲ្យក្រុងរាពណ៍យកនាងសីតាទៅឲ្យ ព្រះរាមវិញ។ ពិភេក បានប្រដូចរាពណ៍ទៅនឹងកែវភ្នែកដែលពាំកែវពិទូរសូរ្យកាន្តយកមកទុក ឲ្យឆេះសំបុក រួចប្រៀបធៀបនឹងត្រីដែលស៊ីនុយ។ រាពណ៍ខឹងណាស់ក៏ ដោះស្បែកជើងវាយក្បាលពិភេកជាបួន។ ពិភេកក៏រត់ទៅសុំចុះចូលជាមួយ ព្រះរាម។ មុនដំបូងព្រះរាមមិនទុកចិត្ត តែជម្នះពានហោរាបានទាយថាល្អ ព្រះរាមក៏យល់ព្រមទទួល។ រាពណ៍ខឹងនឹងពិភេកក៏មកគិតគូរជាមួយនាង មណ្ឌាគីរី នាងមានយោបល់ដូចពិភេកដែរ តែរាពណ៍មិនស្តាប់ក៏ធ្វើស ង្គ្រាមតាមល្បិចដោយឲ្យក្ខេសេនទៅយាមព្រៃដើម្បីកុំឲ្យទ័ពស្វាបេះផ្លែឈើ

បាន។ ចំបាំងកើតមានឡើងវាងទ័ពស្វាដែលមានមេទ័ពឈ្មោះរុក្ខរក្ស និង
ទ័ពយក្សដែលមានមេទ័ពឈ្មោះរុក្ខសេន។ ទ័ពយក្សទ័ពស្វាស្លាប់ទាំងអស់
ប៉ុន្តែមានមេទ័ពយក្សមួយរត់រួចខ្លួន ហើយទៅប្រាប់ក្រុងរាពណ៍ថា
ហេតុអ្វីបានស្លាប់ហើយ។ ក្រុងរាពណ៍ត្រេកអរយ៉ាងខ្លាំងក៏ឲ្យគេលើកឆ័ត្រ
ជ័យពាសពេញអាកាសដើម្បីឲ្យព្រះរាមដកទ័ពតែព្រះរាមបានថ្លែងសរកំទេ
ចឆ័ត្រទាំងនោះខ្ទេចខ្ទីចោលអស់។ រាពណ៍ភ័យបានប្រើល្បិចកលមួយ
ទៀត ដោយយកនាងសីតាហោះឡើងអាកាសបញ្ជីចិត្តព្រះរាម។ ដោយ
មានពិភេកប្រាប់ពីការពិត ព្រះរាមក៏សូត្រមន្តឲ្យរាពណ៍ចុកពោះសន្លប់លើ
រាជរថ។ ព្រះរាមចាត់ឲ្យអង្គទយកសារថ្វាយក្រុងរាពណ៍ដើម្បីធ្វើសង្គ្រាម
ប៉ុន្តែទំនាស់កើតឡើងវាងអង្គទ និងយក្ស។ នៅទីបំផុតអង្គទទះរាពណ៍
ត្រូវមួយដៃសន្លប់ ហើយយកពេជ្រនៅលើក្បាលរាពណ៍រត់។ យក្ស៤នាក់
ទៅតាមតែត្រូវអង្គទវាយដាច់ក្បាល ហើយនាំយកដំណឹងនេះទៅថ្វាយព្រះ
រាម។ រាពណ៍ចាត់ឲ្យកុម្មការណ៍ចេញច្បាំងនឹងព្រះរាម។ កុម្មការណ៍ស្មើឲ្យ
ក្រុងរាពណ៍យកនាងសីតាទៅថ្វាយព្រះរាមវិញដើម្បីកុំឲ្យមានសង្គ្រាម
ពិបាកដល់រាស្ត្រពីព្រោះរឿងរ៉ាវទាំងអស់នេះកើតមកពីនាងសូបនខាចង់
ប្រុសខុសទំនងប៉ុណ្ណោះ។ រាពណ៍ចោទថាកុម្មការណ៍ខ្លាចស្លាប់ កុម្មការ

ណាក៏ដាច់ចិត្តចេញច្បាំង។

កុម្មការណ៍បានលើកទ័ពជាច្រើនទៅទល់នឹងព្រះរាម។ ក្នុងរាត្រី
នោះ ព្រះរាមទតឃើញផ្កាយព្រះសុក្រពីរះទន្ទឹមគ្នា ទើបទ្រង់ត្រាស់ឲ្យ
ពិភេកគន់គួរមើល។ ពិភេកទូលថាកុម្មការណ៍មកឈ្លបការណ៍។ ព្រះរាម
បានប្រើឲ្យពិភេកទៅបញ្ចុះបញ្ចូលកុម្មការណ៍ថាបើមកចុះចូលនឹងព្រះអង្គ
ទ្រង់នឹងឲ្យរង្វាន់ព្រមទាំងបុណ្យសក្តិយ៉ាងធំ។ កុម្មការណ៍បានអះអាងថា
ទោះបីព្រះរាមមានឫទ្ធានុភាពយ៉ាងណាក៏ដោយ ទោះបីក្រុងរាពណ៍ខុស
យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ខ្លួនពុំព្រមរស់នៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់ព្រះរាមដាច់
ខាត ក្រោយមកសង្គ្រាមក៏កើតឡើងរវាងព្រះលក្សណ៍ និងកុម្មការណ៍។
កុម្មការណ៍បានយកមោងសក្តិចោលព្រះលក្សណ៍ត្រូវជើងយ៉ាងធ្ងន់រហូត
ដល់សន្លប់បាតស្មារតី ដំបៅក៏ដុះរីករហូតដល់ឋានបាតាល។ ព្រះរាមយំ
សោកបោកខ្លួនមិនអាចជួយបាន។ ពេលនោះពិភេកទទួលខ្លួនផ្សំថ្នាំដោយ
បញ្ជូនឲ្យហនុមានទៅរកថ្នាំនៅព្រៃហេមពាន្ត និងរកទឹកមូត្រគោឧបាសករា
ជ។ ហនុមានមិនស្គាល់ថ្នាំក៏លើកភ្នំទាំងមូលមកប្រគល់ឲ្យពិភេក ក៏ប៉ុន្តែ
នៅខ្វះថ្មមួយដុំដែលស្ថិតនៅក្រោមក្បាលដំណេកក្រុងរាពណ៍។ ហនុមាន
បានទៅសណ្តាំក្រុងរាពណ៍យកថ្មនោះមកបាន។ ប៉ុន្តែពិភេកបានបញ្ជាក់ថា

បើព្រះអាទិត្យរះ ហេតុមានមកមិនទាន់ ព្រះលក្ស្មណ៍នៅតែក្ស័យដដែល
ព្រោះថ្នាំផ្សំពុំទាន់។ ហេតុមានបានទៅឃាត់ដំណើរព្រះអាទិត្យៗមិនព្រម
ព្រោះខ្លាចខុសពេលវេលាមនុស្សលោក ហេតុមានបានវាយសេះព្រះអាទិត្យ
រត់បាត់អស់។ ជម្ងឺព្រះលក្ស្មណ៍ក៏ជាសះស្បើយ ហើយព្រះលក្ស្មណ៍ក៏ចេញ
ច្បាំងម្តងទៀត។ ម្តងនេះព្រះលក្ស្មណ៍ក៏សម្លាប់កុម្មការណ៍បាន ក្រុង
រាពណ៍ឲ្យឥន្ទ្រជិតចូលច្បាំងបន្ត។ សង្គ្រាមបានកើតឡើងយ៉ាងយូរបំផុត
ឥន្ទ្រជិតថ្លែងសរនាគចាប់ទ័ពស្វា និងព្រះលក្ស្មណ៍ជាប់។ ព្រះរាមយំសោក
បោកខ្លួនម្តងទៀត ព្រោះមិនអាច ជួយព្រះលក្ស្មណ៍បាន ហើយក៏កំហែង
ទេវតាឋានលើឲ្យជួយ ដោយប្រកាសថាព្រះអង្គនឹងគ្រវីងធ្វូសរទៅឋានលើ
ឲ្យឆេះខ្ទេចខ្ទីអស់ប្រសិនបើព្រះលក្ស្មណ៍ស្លាប់។ ទេវតាភ័យតក់ស្លុតក៏អង្វរ
ឲ្យព្រះព្រហ្មលែងគ្រុឌពីទ្រុងដើម្បីដេញនាគឥន្ទ្រជិត។ ព្រះលក្ស្មណ៍ និង
ទ័ពស្វាក៏រួចជីវិត។

ពេលដឹងថាព្រះលក្ស្មណ៍រួចជីវិតឡើងវិញ ក្រុងរាពណ៍បានហោះទៅ
លើកំពូលភ្នំដើម្បីសួរពិសនាគសម្រាប់សម្លាប់ទ័ពព្រះរាម។ ពិភេកគន់គួរ
ដឹងដំណើរហេតុផលនេះក៏ប្រាប់ទៅព្រះរាមៗប្រើហេតុមានឲ្យទៅបំផ្លាញ
មន្តអាគមរបស់ក្រុងរាពណ៍លុះត្រាសម្រេច។ ក្រុងរាពណ៍ខឹងខ្លាំងណាស់

ក៏ចាត់ឲ្យឥន្ទ្រជិតចេញច្បាំង។ ឥន្ទ្រជិតកាឡាខ្លួនជាពពក ហើយទ័ពយក្ស
សម្លាប់ទ័ពស្វាអស់ជាច្រើន។ ព្រះរាម ព្រះលក្សណ៍អស់សង្ឃឹមព្រោះមើល
ទ័ពយក្សមិនឃើញសោះ ក៏បន់ស្រន់ទៅតាមសូមឲ្យមើលទ័ពសត្រូវឃើញ។
ការបន់ស្រន់បានសម្រេចហើយ ព្រះលក្សណ៍ក៏បានថ្លែងសរសម្លាប់នាគ
ឥន្ទ្រជិតក្នុងពេលនោះទៅ។ រាពណ៍ខឹងពេកក៏សម្រេចចិត្តយកនាងសីតា
ទៅប្រហារជីវិត។ ប៉ុន្តែមានមន្ត្រីម្នាក់ឈ្មោះរុក្ខសៈយាត់ទាន់ ដោយអះអាង
ថាទំនៀមទម្លាប់មិនអនុញ្ញាតឲ្យសម្លាប់មនុស្សឥតទោសទេ។ ក្រុងរាពណ៍
យល់ព្រម ហើយក៏បញ្ជាឲ្យកូនទាំង១០របស់ខ្លួនចេញច្បាំងម្តងមួយៗលុះ
ត្រាតែស្លាប់អស់។ អស់សង្ឃឹម រាពណ៍ក៏ទៅចងស្ពានមេត្រីជាមួយមិត្ត
ម្នាក់ឈ្មោះមូលផលល័មឲ្យមកជួយច្បាំងទៀតតែត្រូវស្លាប់អស់។ សង្គ្រាម
ក៏បានបញ្ចប់ ហើយនាងសីតាក៏ត្រូវបានរំដោះបាន។

ថ្ងៃមួយពេលដែលព្រះរាម ព្រះលក្សណ៍ទៅក្រសាលព្រៃ នាងសីតា
នៅក្នុងរាំងអធ្យូកពេកក៏នាំភិលៀងទៅស្រង់ទឹក។ ក្រោយមកព្រះនាងបាន
គូររូបក្រុងរាពណ៍ ហើយលុបវិញមិនជ្រះដោយសារចាញ់បោកយក្ខិណ្ឌី
ម្នាក់ឈ្មោះអាតុល័យ ដែលត្រូវជាប្អូនរបស់រាពណ៍មកសងសឹក។ នៅ
ពេលព្រះរាមយាងមកវិញ នាងសីតាភ័យស្លន់ស្លោក៏យកក្តារគំនូរទៅលាក់

ក្រោមក្រឡាបន្ទុំរបស់ស្វាមី។ ព្រះរាមក្តៅក្រហាយ ផ្ទុំមិនលក់ដេញកាប់គេ
ឯងពេញក្នុងរាំង។ លុះព្រះលក្សណ៍រកគ្នាគំនូរឃើញហើយនាងសីតា
សារភាពការពិតនោះ ព្រះរាមបន្ទោសនាងយ៉ាងខ្លាំង ហើយបញ្ជាឲ្យព្រះល
ក្សណ៍យកនាងសីតាទៅប្រហារជីវិតទាំងរាត្រី។

ព្រះលក្សណ៍យល់ថានាងសីតាល្អបរិសុទ្ធពុំហ៊ានសម្លាប់ព្រះនាង
ឡើយ ហើយសូមឲ្យព្រះនាងចេញឲ្យផុតទៅ។ ប៉ុន្តែនាងសីតាពេលពាក្យ
គំរោះគំរើយដើម្បីឲ្យព្រះលក្សណ៍ខឹងឆាប់សម្លាប់នាង។ ព្រះលក្សណ៍លើក
ដាវប្រុងសម្លាប់នាងពីរដងតែដាក់ចុះវិញ។ នៅលើកទី៣ ព្រះលក្សណ៍ធ្មេច
ភ្នែក ហើយលើកព្រះខ័នកាប់នាងសីតាទាល់តែសន្លប់ខ្លួនឯង។ ប៉ុន្តែព្រះ
នាងសីតាពុំស្លាប់ ព្រោះព្រះខ័នរបស់ព្រះលក្សណ៍ក្លាយទៅជាកម្រងផ្កា
ដោយសច្ចធម៌របស់នាងជួយ។ ពេលដែលព្រះលក្សណ៍លានាងសីតាត្រ
ឡប់មកវិញ ព្រះឥន្ទ្របាននិម្មិតជាសត្វទ្រាលមកដេកស្លាប់ក្បែរផ្លូវដើម្បីឲ្យ
ព្រះលក្សណ៍វះយកថ្លើមមកថ្វាយព្រះរាមឲ្យបានមុនថ្ងៃរះ។ ព្រះរាមបានគ្នះ
តិះដៀលនាងសីតាម្តងហើយ ម្តងទៀតថាចិត្តអាក្រក់ពន់ពេកណាស់ នៅ
ពេលឃើញថ្លើមសត្វទ្រាល។

នាងសីតាបានដើរកាត់ព្រៃដោយភិតភ័យ។ ពេលនោះព្រះឥន្ទ្របាន

កាឡាខ្លួនជាមហិដ្ឋានកន្លែងទៅកាន់អាស្រមឥសីវេជ្ជប្រិតដោយសុវត្ថិភាព។ លុះគម្រប់ទសមាសនាងបានប្រសូតបុត្រក្រោមការឧបត្ថម្ភរបស់ឥសីវេជ្ជប្រិត។ ថ្ងៃមួយនាងសីតាទៅកំពង់ដងទឹក ឃើញស្វាញីបីកូនពីមុខក្រោយជាប់នឹងខ្លួនយល់ថាជាការប្រសើរ ក៏វិលមកយកបុត្រទៅជាមួយដោយមិនឲ្យឥសីដឹង។ ឥសីបើកភ្នែកមកមិនឃើញចៅភិតភ័យណាស់ ក៏ជបក្មេងមួយទៀតឲ្យដូចកុមារមុន។ លុះឃើញនាងសីតាបីកូនមកវិញ ឥសីអរជងភ័យផង ក៏តាំងស្លឹបន្ទោសនាងយ៉ាងខ្លាំង។

ឥសីប្រុងនឹងរំលាយកុមារនោះចោល ប៉ុន្តែនាងសីតាបានអង្វរសុំឲ្យព្រះអង្គទុកជីវិតដើម្បីឲ្យបានជាគ្នានឹងកូននាង។ ឥសីដាក់នាមបុត្រនាងសីតាថា រាមលក្សណ៍ ហើយបុត្រដែលជបឈ្មោះថា ជប្បលក្សណ៍។ អាយុ ១០ឆ្នាំ ឥសីបានបង្រៀននូវសិល្ប៍សាស្ត្រគម្ពីរវេទ និងវិជ្ជាបាញ់ធ្នូសរយ៉ាងស្អាតជំនាញ។ ថ្ងៃមួយកុមារទាំងពីរលាមាតាទៅលេងព្រៃ រាមលក្សណ៍បានថ្លែងសរកម្ទេចដើមរាំងមួយដ៏ធំមានស្លឹកបាំងព្រះអាទិត្យជិតឲ្យរលំ បាក់បែកខ្ចាត់ខ្ចាយរហូតធ្វើឲ្យពួកទេវៈរំជើបរំជួលគ្រប់ទិសទី ហើយនាងសីតាក៏សរសើរបុត្រថាខ្លាំងពូកែដូចព្រះរាមបិតាដែរ។ កាលនោះនាងសីតាក៏ប្រារព្ធនិទានរឿងរបស់ខ្លួន និងព្រះរាមឲ្យព្រះរាជបុត្រស្តាប់តាមសំណូម

ពរ។ សព្វសររបស់ព្រះរាជកុមារបានធ្វើឲ្យអ្នកស្រុកឮយុធា និងព្រះរាម
ភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំង។ ព្រះរាមឲ្យហោរាទស្សន៍ទាយ។ ហោរាពុំគ្រាន់តែ
ទូលថាមានអ្នកមានប្បទិមកល្បងប្បទិប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែសុំឲ្យព្រះរាមលែង
សេះអស្សុតរ ឲ្យដើរចេញដោយមានរាជសារភ្ជាប់នឹងក ហើយឲ្យហនុមាន
ដើរចាំឃ្លាំមើលពីក្រោយផង។ ឯសេចក្តីក្នុងសារនោះមានជាអាទិ៍ថា "បើ
នរណាពុំថ្វាយបង្គំសេះព្រះរាមទេនោះ នឹងត្រូវចាប់យកទៅធ្វើទោស" ព្រះ
រាមធ្វើតាមហោរា ដោយឲ្យហនុមានតាមឃ្លាំមើលពីក្រោយសេះ ហើយឲ្យ
ព្រះភិរុត និងព្រះសុត្រុតលើកទ័ពពីក្រោយហនុមានថែមទៀត។ ប៉ុន្តែមុន
នឹងចេញដំណើរទៅព្រះរាមបានប្រទានអាវក្រោះទៅឲ្យព្រះអនុជម្នាក់ម្ន
យៗទុកការពារខ្លួន។

មុននឹងធ្វើដំណើរទៅព្រៃម្តងទៀត រាជកុមារត្រូវម្តាយហាមឃាត់
យ៉ាងខ្លាំងដោយនាងភ័យខ្លាចពីផលវិបាកនៃការថ្លែងសរពីថ្ងៃមុនផង
ហើយនិងអំពីការពុំទាន់ចេះធ្វើសង្គ្រាមនៃក្មេងទាំងពីរផង។ រាជកុមារ
ឃើញសាររបស់ព្រះរាមក៏ចាប់សេះជិះលេង ដោយយល់ថាបើម្ចាស់គេមក
សុំនឹងឲ្យគេវិញ។ ពេលនោះហនុមានបានស្ទុះមកចាប់កុមារទាំងពីរ ប៉ុន្តែ
ត្រូវរាជកុមារវាយនឹងធ្នូសរដួលសន្លប់នៅលើព្រះធរណី។ លុះត្រូវព្រះពាយ

ហានុមានដឹងខ្លួនឡើងវិញ ហើយកាឡាខ្លួនជាស្វាព្រៃតូចមួយចូលទៅ
ល្បងល្បងលោមបញ្ឆោតក្មេងទាំងពីរតែម្តង។

រាជកុមារបានវាយវៃហានុមាននឹងធ្នូសរសន្លប់ម្តងទៀត និងបោច
វល្លិដ៏តូចមួយចងស្លាបសេកហើយយកឈើមកសាក់មុខបញ្ចូនទៅឲ្យព្រះ
រាមជួយស្រាយចំណងចេញ។ ហានុមានខំរឹបម្រះយ៉ាងណាក៏មិនរួច
ហើយព្រះភិរុតជួយស្រាយចំណងចំពោះមុខមហាមន្ត្រីធំៗនៅតែស្រាយ
មិនរួច។ ព្រះរាមស្រាយចំណងរួច ហើយក៏ប្រើហានុមាននាំព្រះភិរុតចូល
ច្បាំងចាប់កុមារ។ ដំបូងឡើយរាជកុមារមានជ័យជំនះទាំងខាងវាចា ទាំង
ខាងឫទ្ធានុភាព។ ពលស្វាត្រូវជាប់ចំណង ហើយហានុមានត្រូវរាជកុមារ
វាយសន្លប់ជាលើកទី៣។ ទីបំផុតព្រះភិរុត និងព្រះសុត្រុតដឹងខ្លួនឡើងវិញ
ដោយអំណាចអាវក្រោះរបស់ព្រះរាម ហើយបានថ្លែងសរត្រូវរាមលក្សណ៍
ដួលសន្លប់។ ហានុមានស្ទុះទៅអូសក្មេងនេះទៅថ្វាយព្រះរាម។ ចំនែកជប្ប
លក្សណ៍រត់រួចខ្លួន។

ព្រះរាមចាត់ឲ្យសេនាចាប់រាជកុមារបណ្តើរអាក្រោសនៅជុំវិញព្រះ
រាជធានី ហើយឲ្យយកទៅឃុំឃាំងទុកសម្លាប់ក្នុងរវាងបីថ្ងៃទៀត។ ពេល
នោះមិនត្រឹមតែប្រជាពលករក្នុងព្រះរាជធានីប៉ុណ្ណោះទេដែលយំអាណិតកុមារ

សូមឆ្លើយតបទៅរក្សាព្រះរាជធានីក៏ជួយអាណិត ហើយចុះមកជួយឧបត្ថម្ភ
កុមារឲ្យបានធូរស្រាលអំពីទុក្ខដែរ។ ជប្បលក្សណ៍បានយកដំណឹងដ៏ក្រៀម
ក្រំនេះទៅថ្វាយព្រះមាតា ដោយធ្វើឲ្យព្រះនាងសោយសោកទាល់តែសន្ល
ប់។ ប៉ុន្តែឥសីធ្វើឲ្យព្រះនាងដឹងខ្លួន និងជួយទស្សន៍ទាយឲ្យនាងមាន
សង្ឃឹមឡើងវិញ។ ជប្បលក្សណ៍បានយកចិញ្ចៀនមាតាមួយវង់ដើម្បីទៅ
តាមរកព្រះជេដ្ឋា។ លុះទៅដល់ជិតក្រុងព្វយុធា ជប្បលក្សណ៍ឈឺអ្នកស្រុក
ជំនុំគ្នាថាបងត្រូវស្លាប់នៅថ្ងៃស្អែក ក៏តាំងពូនយំនៅក្នុងព្រៃ ហើយអធិដ្ឋាន
ឲ្យទេវៈជួយ។ ព្រះឥន្ទ្របានចាត់ឲ្យនាងទេពម្តាយមកជួយរាជកុមារ។ ជប្ប
លក្សណ៍បានលួចផ្ញើចិញ្ចៀនទៅព្រះជេដ្ឋានៅក្នុងក្នមទឹកដែលនាងធ្វើជា
ទូលទៅឲ្យអ្នកទោស។ ដោយពិធីដង់ទឹកនោះហើយនិងមាយាស្ត្រច្រើន
ផង នាងទេពម្តាយអាចចូលទៅរំដោះរាមលក្សណ៍ជួបជុំបងប្អូនដោយសុវត្ថិ
ភាព។

ក្មេងទាំងពីរបានជួបសំណេះសំណាលគ្នាហើយ បានស្រុះស្រួលគ្នាទៅ
រង់ចាំដំណើរមកដល់របស់ព្រះរាមនៅក្នុងព្រៃមួយ។ បន្ទាប់ពីចាប់អ្នកយាម
ទ្វារទៅឃុំឃាំងរួចហើយ ព្រះរាមក៏ចាត់ពលមួយចំនួនឲ្យតាមចាប់ព្រះរាជ
កុមារមកវិញ។ ព្រះរាមបានទៅជួបក្មេងទាំងពីរដូចបំណង ហើយបាន

សរសើរអំពីលម្អ និងឫទ្ធានុភាពកុមារ ហើយក៏ថ្លែងសរសេរសង្គ្រាមមួយរំពេច។ ប៉ុន្តែសង្គ្រាមមិនឈ្នះមិនបាញ់ឡើយ។ ព្រះរាជកុមារខឹងខ្លាំងណាស់ ក៏ថ្លែងសរសេរម្តងសម្លាប់ក្សត្រទាំងបួនអង្គចោល ប៉ុន្តែសរសេរតែក្លាយជាកម្រងផ្កា។ ឃើញហេតុការណ៍នេះព្រះរាមក៏អធិដ្ឋានស្រួលបួលហើយថ្លែងសរទៀត ប៉ុន្តែសរសេរព្រះរាមក្លាយជាអាហារសម្រាប់កុមារសោយទៅវិញ។ ព្រះរាមសាកសួរព្រះរាជកុមារទើបដឹងថាជាបុត្រនាងសីតា ហើយព្រះរាមសួរទៅព្រះលក្សណ៍ទើបដឹងថានាងសីតាពុំទាន់ស្លាប់ ព្រះរាមក៏ចុះពីលើរាជរថ ទៅសុំឲ្យបុត្រទទួលស្គាល់ជាបិតា និងនាំព្រះអង្គទៅជួបនាងសីតា។

ប៉ុន្តែរាជកុមារបែរជានិយាយបញ្ជីចិត្តដោយបដិសេធពុំព្រមទទួលស្គាល់ជាឪពុក ហើយក៏ដឹកដៃគ្នាទៅរកមាតា។ ព្រះរាមនាំទ័ពរត់តាមក្រោយទាំងសោកសៅ។

កុមារទាំងពីរបានយកដំណឹងនេះទៅថ្វាយព្រះមាតា ជាហេតុនាំឲ្យនាងយំខ្សឹកខ្សួលយ៉ាងខ្លាំងដោយអាណិតបុត្រផង និងខឹងចំពោះព្រះរាមផង។ ព្រះរាមនៅក្រៅអាស្រមលីមហេសីសោយសោកកើតទុក្ខក៏ស្រែកសុំឲ្យនាងបើកទ្វារឲ្យព្រះអង្គចូលទៅសុំទោសផ្ទាល់។ ពេលនោះនាងសីតាពឹង

ឲ្យឥតចេញមកទទួលជំនួស។ ព្រះរាមបានបញ្ជាក់ពីបំណងល្អរបស់ព្រះ
អង្គប្រាប់ឥសី ហើយសួរឥសីពីរឿងបុត្រទាំងពីររបស់នាងសីតា។ លុះដឹង
ការពិតហើយ ព្រះរាមបានពឹងឲ្យឥសីជួយធ្វើអាជ្ញាកណ្តាល។ ទោះបីឥសី
អង្វរករនាង ហើយព្រះរាមប្រកាសប្រាប់ថា ព្រះអង្គខុសហើយក៏ដោយ
នាងសីតាមិនអាចភ្លេចរឿងចាស់បានឡើយ។ ទីបំផុតនាងសីតាបាន
អនុញ្ញាតឲ្យព្រះរាមជួបត្រឹមភ័ក្ត្រ និងពាក្យសម្តីខ្លះៗប៉ុណ្ណោះ។

នាងសីតាបញ្ជីចិត្តព្រះរាមដោយបញ្ជាក់ថា កាលពីមុនព្រះរាមដឹង
ថានាងស្មោះត្រង់តាមហានុមានទៅសើ្កបការណ៍ និងតាមវិធីឲ្យនាងលុយ
ភ្លើងម្តេចក៏ព្រះរាមសម្រេចចិត្តសម្លាប់នាងទៀត។ ចុះឥឡូវនេះនាងមកនៅ
ក្នុងព្រៃតែងជួបយក្សា ជួបព្រានព្រៃផងនោះ ព្រះអង្គរឹតតែប្រថ័ណ្ឌ និងយក
ទោសនាងលើសមុនទៀត។ ព្រះរាមសូមឲ្យនាងសីតាយកព្រះខ័នមកកាត់
កព្រះអង្គចោល បើពុំអាណិតទេ ប៉ុន្តែនាងសីតាយល់ថា "បពិត្រពាក្យនេះ
ពិរោះ មធ្យស្មានស្មោះមេត្រីផ្អែមលើសក្រែកលែងចំណី ឆឺហើយឈឺពោះមិន
ខាន"។ ព្រះរាមដឹងថាមិនអាចឈ្នះពាក្យសត្យរបស់នាងបាន ក៏រក
មធ្យោបាយសុំបុត្រដើម្បីឲ្យនាងសីតាទៅតាម។ ប៉ុន្តែនាងសីតាបញ្ជីចិត្ត
ព្រះរាមទៀត។ ព្រះរាមយំសោកចង់សម្លាប់ខ្លួនពេលនោះ។ នាងសីតាខ្លាច

ប្តីស្លាប់ ក៏ហៅបុត្រមកប្រគល់ឲ្យនាពេលនោះទៅ។

ព្រះរាមនាំបុត្រទៅជួបអនុជទាំងបីអង្គព្រមទាំងហនុមាន និងសេនា
ទាំងអស់ក្រៅអាស្រម។ អ្នកទាំងនោះបានសុំទោសគ្នាទៅវិញទៅមក។

ព្រះរាមបានយាងចូលនគរវិញ ហើយបាននាំបុត្រទាំងពីរទៅ
ថ្វាយបង្គំមាទាំងបីអង្គ។ ពេលនោះជីដូន និងចៅបានស្គាល់គ្នាហើយបាន
សំណេះសំណាលគ្នាពីរឿងអតីតកាល។ ព្រះរាមបានចាត់សុម័ន្ធមន្ត្រីឲ្យ
ជ្រើសរើសរកកុមារីមានអាយុ១០ឆ្នាំមានរូបរាងស្អាតត្រកូលខ្ពស់មកធ្វើជា
ភិលៀងក្មេងទាំងពីរ។ ព្រះរាមបានចាត់ពិធីជប់លៀងបុត្រយ៉ាងមហោឡារិ
ក។

យប់មួយកុមារទាំងពីរយំរលឹកមាតា ព្រះរាមក៏រលឹកដែរ ហើយក៏
ចូលទៅលួងលោមបុត្រទាំងពីរ។ លុះព្រឹកឡើងព្រះរាមឲ្យសេនា និងភិ
លៀងដង្ហែកុមារទៅជួបមាតា។ ប៉ុន្តែមុនចេញដំណើរទៅ ព្រះអង្គបានប្រាប់
បុត្រឲ្យជួយអង្វរនាងសីតាឲ្យព្រមចូលរាំងវិញ។ បើព្រះនាងមិនព្រមព្រះ
អង្គនឹងសុគតនៅថ្ងៃណាមួយមិនខាន។ បើនិយាយបែបនេះនាងនៅតែមិន
ព្រម ទើបឲ្យភិលៀងទៅបម្រើនាងនៅទីនោះ។ រាជកុមារបាននាំភិលៀង
ទៅជួបមាតាដូចបំណង។ ពេលនោះម្តាយ និងកូនយំរលឹកគ្នាយ៉ាងខ្លាំង។

ចំណែកភិលៀងដែលធ្លាប់ដង្ហែនាងទៅក្រសាលទឹកពីមុននោះក៏យំ
រៀបរាប់ដែរ។ នាងសីតាថានេះជាកំហុសរបស់នាងទេ។

រាជកុមារសុំឲ្យមាតាយាងចូលនគរវិញតាមការបញ្ជារបស់បិតា។
ប៉ុន្តែនាងសីតាបដិសេធថាទាល់តែព្រះរាមសុគតសិន ទើបនាងចូលទៅ
ថ្វាយបង្គំសពតែម្តង។ ព្រះរាជកុមារសូមថ្វាយភិលៀងទុកឲ្យនៅបម្រើ
មាតាតាមបណ្តាំបិតា។ ប៉ុន្តែនាងសីតាបដិសេធឡៀត នាងថែមទាំង
បញ្ជាក់ថាព្រះនាងរស់នៅក្នុងព្រៃអស់រយៈពេល១០ឆ្នាំហើយគ្មានភិលៀង
ទេ។ ក្មេងទាំងពីរនាក់អស់សង្ឃឹមនឹងអាណិតមាតាផង បិតាផងក៏សោយ
សោកទាល់តែសន្លប់។ ព្រះរាមនឹងថានាងសីតាព្រមចូលនគរវិញលុះ
ត្រាតែព្រះអង្គសុគត ព្រះរាមហៅអនុជនិងសេនាជំនិតៗមកជំនុំការ។
ហេតុមានបាននិម្មិតកោដ្ឋមាស ពួកស្នំជំនិតៗបានរៀបចំខ្លួនបម្រុងនឹងធ្វើ
ជាយំយែក ហើយរាជកុមារទាំងពីរត្រូវគេនាំទៅឆ្ងាយ។ កិច្ចការក្នុងនគរ
មានដំណើរការធម្មតា ព្រះរាមដើរលបៗទៅពួននៅក្បែរកោដ្ឋមាស។
ហេតុមានទៅទូលនាងសីតាដោយកុហកថាតាំងពីជួបព្រះនាងមកព្រះរាម
កើតទុក្ខអត់បាយរហូតដល់ស្តុមខ្លួន។ លុះដឹងថានាងអស់អាល័យហើយ
ទើបព្រះអង្គសោយសោកលុះត្រាសុគត។ នាងសីតាលឺដូច្នោះក៏សោយ

សោកអាណិតប្តីស្ទើរតែសន្លប់បាត់ស្មារតី។ ឥសីបន្ទោសហើយបង្ខំឲ្យនាង
ចូលនគរវិញ។ ពួកស្ត្រីទាំងឡាយឃើញនាងសីតាស្គមក៏នាំគ្នាយំអាណិត
នាង។ នាងសីតាស្មានថាស្ត្រីយំសោកស្តាយព្រះរាម នាងក៏ក្អកក្អួលអួល
ចិត្ត ហើយគក់ទ្រូងននៀលដីទាល់តែសន្លប់បាត់ស្មារតី។ ជាឱកាសល្អព្រះ
រាមចេញពីទីកំបាំងមកចាប់ត្រកងបី។ នាងសីតាដឹងខ្លួនវិញតិះដៀលព្រះ
រាមថាជាក្សត្រឥតខ្ចាស់ ហើយស្ទុះរត់ចេញទៅ។ ព្រះរាមក៏រត់ដេញចាប់
នាងក្នុងបរិវេណ ព្រះមេរុពុំបាន ក៏ស្រែកហៅព្រះអនុជ និងហនុមានមក
ជួយស្នាក់ចាប់។ នាងសីតាបានប្លង់ស្លុងសូមឲ្យតេជះពាក្យសច្ចៈរបស់
នាងជួយ។ ពេលនោះព្រះធរណីបើកផ្លូវបញ្ជូននាងដល់ឋានភូជង្គនាគ។
ស្តេចនាគឈ្មោះភរុណនាគា និងមហេសីរតនាទេវីបានយកនាងសីតាទៅ
តម្កល់ទុកដូចព្រះមាតា។

➢ **ប្រធានរឿង:** តាមរយៈដំណើររឿងអ្នកនិពន្ធបង្ហាញពីសកម្មភាព
របស់ព្រះ

រាម ដូចនេះប្រធានរឿង គឺស្ថិតនៅលើដំណើរជីវិតរបស់ព្រះរាមដែល
ជាអវតារទី៧នៃព្រះវិស្ណុ។ តាមដំណើររឿងអ្នកនិពន្ធបង្ហាញឲ្យ
ឃើញដំណាក់កាលនៃជីវិតព្រះរាមដែលមានដូចតទៅ៖ ដំណាក់

កាលទី១ គឺនិយាយពីយុវភាព ការសិក្សា ការរៀបចំគូស្រករ និង
ការនិទេសខ្លួនរបស់ព្រះរាមដើម្បីដោះស្រាយវិបត្តិក្នុងរាជវង្ស។ ដំណាក់កាលទី២ គឺជាដំណាក់កាលដែលព្រះរាមប្រឈមមុខ
នឹងសត្រូវក្នុងជីវិតរហូតបានជ័យជំនះ។ ដំណាក់កាលទី៣ បង្ហាញ
ពីការបរាជ័យក្នុងការកសាងគ្រួសារថ្មីរបស់ព្រះរាម គឺជាឆាកជីវិត
ព្រាត់ប្រាស់លុះថ្ងៃអវសាន។

- **មូលបញ្ហារឿង:** ដោយផ្អែកលើប្រធានបទយើងឃើញថា ដំណើរ
ជីវិតព្រះរាមមានភាពអស្ចារ្យ ជាអទិទេពផង សាមញ្ញផង និងថោក
ទាបអន់ថយផង។ តាមការអះអាងរបស់អ្នកនិពន្ធព្រះរាមជាអវតារ
ទី៧នៃព្រះវិស្ណុ ប៉ុន្តែតាមដំណើររឿងយើងឃើញថា ពេលខ្លះព្រះរាម
មិនខុសអ្វីពីមនុស្សសាមញ្ញឡើយ។ ដូចនេះបញ្ហាសំខាន់ដែលអាច
ចោទឡើងក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ខ្មែរគឺស្ថិតនៅត្រង់កត្តាកំណត់ដំណើរជីវិត
និងតម្លៃរបស់ព្រះរាម។